

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 24ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1969

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 21ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1967

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΜΙΑΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΜΑΧΗΣ
ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΩΝ 1909 - 1969

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΑΜΙΛΚΑ ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. **Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος** ἀνεληθὼν εἰς τὸ βῆμα εἶπε τὰ ἑξῆς :

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐπομένη τῷ σχετικῷ Νομοθετικῷ Διατάγματι περὶ καθιερώσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου ὡς ἡμέρας ἐθνικῆς εορτῆς, κατὰ τὰ ἐν τῇ Ἀκαδημία κρατοῦντα, συνεκάλεσε τὴν σημερινὴν ἰδιαίτερον ταύτην δημοσίαν συνεδρίασιν.

Ἡ Σύγκλητος τῆς Ἀκαδημίας ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ἀκαδημαϊκὸν κ. Τόμπρον, ὅπως ἐκφωνήσῃ τὸν συνήθη διὰ τὴν περίστασιν λόγον, καὶ παρακαλῶ τὸν κ. Τόμπρον, ὅπως λάβῃ τὸν λόγον.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΜΙΧ. ΤΟΜΠΡΟΥ

Τὸ θέμα μου, φρονῶ, ὅτι περικλείει τὴν ἱστορικὴν πορείαν τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητος — ὅπως προσωπικῶς τὴν ἀντελήφθην ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1969.

Φαντάζομαι ὅτι θὰ ἐξυπηρετήσῃ ἡ διαδρομὴ τῶν ἐξιστορήσεων ἐνὸς καλλιτέχρον, ὅστις δὲν εἶναι ἱστορικὸς ἐπιστήμων, ἀλλὰ δυνατὸν ὡς γλύπτῃς νὰ σκέπτεται ἀρχιτεκτονικῶς καὶ μὲ κριτικὸν πνεῦμα ἐνισχυμένον ἀπὸ τὴν πεῖραν

Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, ἀπηλλαγμένος καὶ ἀπὸ τοὺς κομματικοὺς ὑπολογισμούς, θὰ ἀπλώσω μὲ ρεαλισμὸν κάποιας πτυχᾶς ἀξίας διὰ τὴν ζωὴν.

Προσθέτω, ὅτι ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς δευτέρας ἐπετείου τῆς ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 πρὸς τὴν τρίτην — ἀδιστάκτως θὰ χαρακτηρίζω Αὐτὴν ὡς ΠΕΜΠΤΗΝ κατὰ παραδοσιακὴν σημασίαν διαρκείας, ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1969.

Πιστεύω ἐπὶ πλέον, ὅτι ἔχει ἤδη, μετὰ τὴν πάροδον τῆς πρώτης διετίας, μορφοποιήσει ἓνα ὁρόσημον ὡς ἐπιστέγασμα τῶν σκοπῶν τῆς, διότι προγραμματισμένως ἐπραγματοποιήθη ἡ προμελέτη τῶν σκοπῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διότι, εἰσερχομένη εἰς τὴν ἀναδιάρθρωσιν τοῦ ὅλου σκελετοῦ τῆς ὀριστικῆς μελέτης τῶν ἔργων τῆς, πορεύεται μὲ ἀποδόσεις. Συνήθως, ἐμπνέομαι ἀπὸ κάποιας θεωρίας διεθνoῦς προβολῆς, διὰ τὰ ἐξηγήσω μὲ παραβολικὸν πνεῦμα οὐσιώδεις πλευράς, ἵνα ὑποστηρίξω, ἐν συμπεράσματι, ἀξίας χρῆσιμους κοινωνικῶς.

Διὰ τὴν πραγματοποίησιν π.χ. ἐνὸς μικροῦ, μεγάλου ἢ μεγίστου ἔργου προαπαιτεῖται ἀναμφισβητήτως μία ἀκριβολογημένη μελέτη μὲ κλιμακώσεις ἐπαλλήλων φροντίδων. Ὄταν κερδίσωμεν τὸ στάδιον τῆς προμελέτης, δι' αὐτῆς θὰ δημιουργήσωμεν μίαν νέαν ροὴν συντονισμένου καὶ συγχρονισμένου προγραμματισμοῦ, διὰ τὰ μορφώσωμεν τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀριστικοῦ σκελετοῦ, τῆς κυρίας καὶ ὀριστικῆς μελέτης. Εἶναι βέβαιον, ὅτι θὰ ἀπαιτηθῇ μία πολὺπλευρος διαδικασία διὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ βασάνου, μορφικῶς, τὴν ἐνότητα τῶν μερῶν πρὸς τὸ ὅλον καὶ μὲ στόχον τὸ πνευματικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ἔργου. Ὄταν ἐπιτευχθῇ καὶ τὸ στάδιον αὐτῆς τῆς προεργασίας, τότε ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, συντονιστικῶς καὶ πρακτικῶς, θὰ εἶναι εἰς θέσιν τὰ δομῆσιν, τὰ ἐπενδύσῃ, τὰ πλάσῃ καὶ τὰ τεματίσῃ κατασκευαστικῶς τὸ ὅποιοδήποτε ἔργον ἀξίας ἢ καὶ πνευματικῆς ἀκτινοβολίας. Τὰ ἔργα καὶ οἱ προγραμματισμοὶ ὀγκῆς, ἐὰν δὲν ὀλοκληρωθῶν διὰ τὰ παραδοθῶν πρὸς κρίσιν, δὲν νοεῖται ἐκ λόγων ἄλλων, ἀγνοίας ἢ καὶ σπουδῆς, ἐπιπολαίως τὰ κρῖνονται ἢ καὶ σκοπῶνται.

Αἱ τυχόν τοιαῦται προκρίσεις εἶναι φυσικὸν τὰ περιέχουν νοσηρότητα πνεύματος. Καὶ διὰ τοὺς σαφεῖς αὐτοὺς λόγους, ὅσοι προκρίνουν πρὸ τῆς ὀλοκληρώσεώς του τὸ ἔργον μιᾶς Ἐπαναστάσεως, ἥτις τηρεῖ τὰς ὑποσχέσεις τῆς, προτρέχουν μὲ τὰς διαισθητικὰς ἢ καὶ μαντικὰς τῶν θεωρίας.

Ἐκ τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως προκύπτει, ὅτι τὸ ἀναληφθὲν παρ' αὐτῆς ἀναδιάρθρωτικὸν ἔργον εἶναι ἓνα ἔργον πολυπλόκου ἀναλύσεως καὶ ταυτοχρόνως ὑπὸ κατασκευῆν, μὴ ὀλοκληρωμένον, διότι ἀπαιτεῖται χρόνος καὶ βάσανος, διὰ τὰ ἐπιτευχθῇ μία τόσον ποιοτικὴ ἐργασία.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ πορεία τοῦ ἔργου τῆς Ἐπαναστάσεως μοιραίως θὰ εἰσαχθῇ ὄχι μόνον καὶ εἰς τοὺς ὑπολοίπους μῆνας τοῦ τρέχοντος τούτου ἔτους, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ ἔτους 1970. Ἐκ τῶν ἐπαγγελιῶν τῆς, ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου ἐπιθυμεῖ τὰ μετατοπίσῃ ὅλας τὰς συνηθείας τοῦ παρελθόντος, συγχρονισμένως, ἐντὸς τοῦ πνεύματος τοῦ Νέου Συντάγματος.

Γεγονός είναι, ότι γίνεται καλή χρήση των χρημάτων των Δημοσίων Ἐπενδύσεων και ότι τὸ ὕψος τῶν ἐν γένει δαπανῶν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ παράδοσιν διαφόρων ἔργων οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε κατανεμηθῆ μετὰ τὴν τάξιν καὶ τόσον ὀρθολογιστικὸν καὶ ποιοτικὸν προγραμματισμόν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἐξυπηρετεῖται τὸ συμφέρον τοῦ Λαοῦ μας καὶ προστατεύεται ὁ καταμερισμός, ὥστε ἡ Ἐπαρχία νὰ συμμετέχη ἐπαρκῶς.

Πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ καταμερισμός τῆς νομῆς εἶχε δημοουρήσει ἀρκετὰς παραλείψεις, λόγῳ οἰκονομιῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ πολιτικὰ πάθη εἶχον ἐκτραχυνθῆ τόσον, ὥστε νὰ σκέπτεται ὁ ἀντικειμενικὸς πολίτης μετὰ δέους τὸ μέλλον του καὶ ποία θὰ εἶναι ἡ θέσις τοῦ τόπου του.

Τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν παραδοσιακῶν Ἑλλήνων διηρωτήθη τὸ 1967, ἐὰν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διεξαχθοῦν αἱ ἐκλογαὶ εἰς τὰς 28 Μαΐου 1967.

Πολλοὶ εἶχον καταληφθῆ ἀπὸ φοβίαν, καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐργασίας ἤρχισαν νὰ φοβοῦνται τὰς συγκρούσεις, τὴν ἀναρχίαν.

Παραθέτω ἓνα περιστατικὸν ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς, τὸ ὁποῖον ἐξήγα μίαν ἡμέραν πρὸς τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, ἐπιστρέφων ἐκ Καλαμῶν.

Ὁ νῦν Δήμαρχος Καλαμῶν μετὰ ἐκάλεσε νὰ γνωματεύσω τὴν 19ην Ἀπριλίου, καὶ τὴν 20ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀνεχώρησα τὴν πρώτην μετὰ τὸ αὐτοκίνητόν του καὶ τὸν σωφὲρ του, διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας. Ὁ σωφὲρ τοῦ ἦτο ἓνας περιποιημένος καὶ σοβαρὸς ἄνδρας ἡλικίας 40κοντα ἐτῶν, πατὴρ δύο τέκνων. Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψος μιᾶς διαδρομῆς μετὰ τὴν Τριπόλεως καὶ Καλαμῶν, ἐσταθμεύσαμεν, διότι ἡ θεὰ ἦτο δι' ἐμὲ καταπληκτικὴ. Ὁρθός, καὶ κατέναντι ἐνὸς εὐρέως χώρου μετὰ βάθος πλαστικῶν γητῶν ἐκφραστικῶν ἐναλλαγῶν, ἐθαύμαζον τὴν πικρὴν βλάστησιν καὶ τὴν ἡρεμὸν ροητείαν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς.

Ἦκουσα αἰφνιδίως μίαν ζωηρὰν φωνήν, τὴν ἀπέλυτον φωνήν τοῦ σωφὲρ τοῦ Δημάρχου Καλαμῶν, νὰ μοῦ λέγῃ : «Κύριε Καθηγητά, σεῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἔχετε ἀντιληφθῆ ποῦ ἄγεται ὁ τόπος μετὰ τὸ προκλητικὸν προσκλητήριο τῶν γραφομένων εἰς τὸν τύπον δηλώσεων τῶν Κομματικῶν ἀπειλῶν ; Τί ζητοῦν τὰ Κόμματα ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν, μήπως νὰ περιπλακῆ καὶ αὐτὴ εἰς μίαν νέαν ἀδελφοκτονίαν ; Δὲν ἤγεῖσθε μερικοὶ σόφρονες ἄνδρες, διὰ νὰ προληφθῆ ἡ ἐρχομένη αὐτὴ καταστροφὴ μας ;» Ὁμολογῶ, ὅταν ἐτελείωσε, δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ τοῦ ἀπαντήσω, διότι ἔμεινα κατάπληκτος. Αὐτὸς τότε ἐπρόσθεσε : «Τί θὰ γίνον, πρὸς Θεοῦ, τὰ παιδιὰ μας ;» Μετὰ πολλῆς περισκέψεως τὸν καθησύχασα, λέγοντάς του : «Ἀγαπητέ, ἡ κρίσις σου φαίνεται ὅτι ἀντλείται ἀπὸ πολὺν κόσμον τῆς Ἐπαρχίας, διότι εἶναι ὀρθή. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζετε, ὅτι εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ἐνλίπε, τὰ Κόμματα φανατίζον τοὺς

όπαδούς των, διότι είναι τρία, αντιτιθέμενα και δυναμικά. Βέβαιον είναι, ότι αντιμετώπιζομεν τους τελευταίους μῆνας μίαν πρωτοφανή ἀπειλήν ἀόρατον, ἀλλά και ἐργαζομένην ὑπόλως. Ἐὰν θὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ βλέψεις αὐτῶν, οἵτινες δημιουργοῦν τὴν σύγχυσιν και τὸ δέος ;

»Προσωπικῶς νομίζω ὄχι, διότι ἄλλαι δυνάμεις διαφαίνονται, αἱ ὁποῖαι θὰ προκαταλάβουν αὐτούς, τοὺς δι' ἐμὲ ἀπείρους και ἀνοήτους. Ἴσως ὅμως δύναμαι νὰ ἀπαντήσω σαφῶς εἰς κάτι. Ἐὰν πιστεύης εἰς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐπεκαλέσθης, ἴσως ἢ δύναμις Του μᾶς διασώσῃ κατὰ κάποιον τρόπον. Τὸν διαισθάνομαι τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖαν πλευρὰν θὰ ἐκκηδήσῃ». Ὁ σωφὲρ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε σταυροκοπηθῆ.

Τότε ἐξεκινήσαμε και τὸ ἀπόγευμα ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸν ἐχαιρέτησα και τοῦ συνέστησα νὰ ἡρεμήσῃ, και ἔτσι ἔφυγε.

Αὐτὸ τὸ ζωντανὸν περιστατικόν, ὅλην τὴν νύκτα τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, δὲν μὲ ἀπὴλλάξε ἀπὸ κάποιους ἐφιάλτας. Μόλις ἐξημέρωσε, ἤκουσα κρότους ἀκαθορίστους και ἐνόμισα, κοιμώμενος, ὅτι ὁ σωφὲρ ἐφώναζε, «πρὸς Θεοῦ, τί θὰ γίνουν τὰ παιδιά μας ;». Ἐὰν κάτι ἄλλο εἶχε συμβῆ, διότι, ὅταν συνῆλθον, ἤκουσα πυροβολισμοὺς και μόνον πυροβολισμοὺς. Ἦνοιξα τὴν μπαλκονόπορτα τῆς κατοικίας μου και ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἐβδόμου ὀρόφου της παρατήρησα εἰς τὰ πεζοδρόμια τῆς ὁδοῦ Πατησίων ἐνόπλους και μόνον στρατιώτας, χωρὶς καμμίαν τροχαίαν κίνησιν.

Τὴν μεσημβρίαν ἐπληροφορήθην, ὅτι ὁ στρατὸς ἀναιμῶτως κατέλαβε τὰ πάντα ὡς Ἐπανάστασις. Τότε ἀντελήφθην, ὅτι ὁ σωφὲρ μὲ ὀρθότητα εἶχε κρίνει τὴν κατάστασιν και ὅτι εἶχον μάθει, ποῖα πλευρὰ ἐκινήθη μὲ τάξιν, πειθαρχίαν και ἀστραπιαίαν ταχύτητα.

Οἱ πυροβολισμοὶ ἐρρίφθησαν πρὸς ἐκφοβισμόν, ἀσφαίρως, πρὸ τοῦ Μεγάρου τοῦ Ο.Γ.Ε. τῆς ὁδοῦ Πατησίων.

Τὰ σφάλματα και τοὺς κινδύνους ὡς αἷτια εἶχε βεβαιώσει ἢ Ἐπανάστασις, ἀλλὰ και εἰς ἡμᾶς ἦσαν γνωστὰ τὰ αἷτια ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Γ. Παπανδρέου και ἀπὸ τὴν τακτικὴν τοῦ τύπου. Ἡ ἀποκάλυψις δὲ τοῦ ΑΣΠΠΑ και ἡ διαδικασία τῆς δίκης εἶχον μαθηματικῶς προδικάσει ὅτι δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἐπιβληθῆ μία Δικτατορία ἢ μία Ἐπανάστασις τοῦ Στρατοῦ. Ἡ ἐπιβληθεῖσα λοιπὸν Ἐπανάστασις τὴν 21ην Ἀπριλίου 1967 δι' ἐμὲ εἶναι ἢ Π Ε Μ Π Τ Η πα ρ α δ ο σ ι α κ ή, ἣτις ἐπρόλαβε νὰ ἐμποδίσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον, ὡς ἔσχατον μέσον ἢ συνείδησις ἐνὸς Ἀρχηγοῦ Κόμματος, τοῦ κ. Κανελλοπούλου, ἐπίστευσεν ὅτι θὰ διέσωζε τὸν Τόπον, μὲ τὰς ἐκλογάς.

Κατὰ χρονικὴν δηλαδὴ σειρὰν αἱ πέντε παραδοσιακαὶ Ἐπαναστάσεις, ὡς στηριχθεῖσαι εἰς τὴν διαμάχην τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ, εἶχον πάντοτε ἐκτραγῆ, ὅταν τὰ αἷτια ἦσαν ὀφθαλμοφανῆ εἰς κάθε ἐποχὴν καὶ ὅταν αὐτὰ θὰ ἠδύναντο νὰ προκαλέσουν κινδύνους ἐκ τῆς χαλαρώσεως τῶν ἰδεωδῶν τῆς Χώρας — τῶν ἐθνικῶν.

Ἔχομεν λοιπὸν τὴν Π Ρ Ω Τ Η Ν Ἐπανάστασιν τοῦ Ζορμπᾶ τὸ ἔτος 1909. Τὴν ἐπανάστασιν - κίνημα τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ 1916 ὡς Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Α Ν, μὲ τοὺς Βενιζέλον, Κουντουριώτην καὶ Δαγκλῆν. Ἔχομεν τὴν Δραματικὴν τοῦ Νικολάου Πλαστήρα τοῦ 1922 ὡς Τ Ρ Ι Τ Η Ν καὶ παρακάμπτοντες τὴν ἄλλην, τοῦ Παγκάλου καὶ τῆς ἀνατροπῆς του ἀπὸ τὸν Κονδύλην, φθάνομεν εἰς τὴν Δικτατορίαν τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ ὡς Τ Ε Τ Α Ρ Τ Η Ν, διὰ τὰ παρακάμπωμεν τὸ κίνημα τῶν ἀδελφοκτόνων κομμουνιστῶν καὶ μετὰ 31 ἔτη νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν ροὴν διαρκείας τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ὡς Π Ε Μ Π Τ Η Σ.

Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Ζορμπᾶ εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν τοποθεσίαν Γουδι τῶν Ἀθηρῶν τὸ 1909, ἀλλὰ ὠφέλιμον εἶναι νὰ μνημονεύωνται μερικὰ αἷτια — ἰ σ χ ὄ σ α ν τ α ἢ ὄ χ ι — ἐκ λόγων Ἐθνικῆς ἐνότητος.

Ὁ Συνταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ Ζορμπᾶς ἔφερε βαρέως τὴν ἀποτυχίαν τοῦ πολέμου τοῦ 1897, ὅπως καὶ τὴν ἐριστικὴν ζωὴν ἐντὸς τοῦ Κοινοβουλίου τῶν Κομμάτων, καθὼς καὶ τὴν κακομεταχείρισιν τῆς σπουδαζούσης νεολαίας. Μετὰ τῶν συνεργατῶν του κατέλαβεν ἀναιμάκτως τὴν ἀρχήν, διέλυσε τὴν Βουλὴν, ἀπεμάκρυνε τὸν Διάδοχον ἀπὸ τὸν Στρατόν, σεβασθεὶς τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α', τὸν δολοφονηθέντα μυστηριωδῶς εἰς Θεσσαλονίκην τὸ 1913, καὶ τέλος ἐκάλυψε τὸν Βενιζέλον ἀπὸ τὴν Κρήτην, διὰ τὰ ἰδρύσῃ ἕνα νέον Κόμμα. Τὸ 1910 ὁ Βενιζέλος ἔφθανε ἐξωθεν τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ Ἐπιχειρηματικοῦ Στρατιωτικῶν τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας μὲ ἕνα μόνιπον τῆς ἐποχῆς, φέρων γὰρ χρώματος ρενδιζόταν καὶ ὑψηλὸν πῖλον.

Ὡς φρουρὸς εἶχον ἐπιλεγῆ ἐκ τοῦ οὐλαμοῦ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μὲ ἐντολήν νὰ ἀναγνωρίσω ἕνα ἐπίσημον πρόσωπον καὶ συνθηματικῶς νὰ κτυπήσω τὸν κώδωνα. Ὁ Βενιζέλος μὲ ταχὺ βῆμα ἔφθασε πρὸ ἐμοῦ καὶ μὲ ἠρώτησε : «Πυροβολητά, ἐδῶ εἶναι τὸ Ἐπιχειρηματικῶν Στρατιωτικῶν ;».

«Μάλιστα, κύριε Βενιζέλο, σᾶς περιμένουν», ἀπαντοῦσα. Κατάπληκτος ὅτι τὸν ἀνεγνώρισα, ἐζήτησε νὰ μάθῃ πῶς λέγομαι καὶ τί σπουδὰς εἶχον κάνει. Τὸν εἶχα ἐνημερώσει, ὅταν ὁ Ἐπιχειρηματικὸς τοῦ Ζορμπᾶ κατέφθασε. Κατὰ τὴν εἰσοδόν του, στραφεὶς ὁ Βενιζέλος, μοῦ ἔλεγε : «Χάρηκα γιὰ ὅσα ἤκουσα ἀπὸ σᾶς».

Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, μετὰ τὰς ἐκλογάς, ὡς Ἐπιχειρηματικὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ὡς Πρωθυπουργὸς εἰς τὸ Ἐπιχειρηματικῶν ἐκεῖνο τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας, ἐδοξάσθη,

ὡς καὶ ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, τὸν ὁποῖον ὁ Βενιζέλος ἐπανέφερεν ὡς Ἄρχηγὸν τοῦ Στρατοῦ, καὶ ταυτοχρόνως προσέλαβε καὶ τὸν τότε λοχαγὸν τοῦ Μηχανικοῦ Σώματος Ἰωάννην Μεταξᾶν, ὑπασπιστὴν καὶ Σύμβουλόν του.

Αὐτὴν τὴν νοοτροπίαν περὶ ἐνότητος εἶχε τότε ὁ Ἑλ. Βενιζέλος. Ἡ ἐνότης ἐκείνη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1914, ἀλλὰ τὰ σύνθετα ἔθνικα κέρδη τῆς ἐτριπλασίας ἐδαφικῶς τὴν μικρὰν Ἑλλάδα καὶ ὁμοίως τὸν πληθυσμὸν τῆς. Τότε ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου ἐπραγματοποίησε, κατὰ τὰ ἔτη 1910 - 1914, μίαν διασφαλιστικὴν νομοθετικὴν ἐργασίαν, ἠδραίωσε τὸν διοικητικὸν μηχανισμόν τοῦ Κράτους τῶν ἐπὶ ἑκατομμυρίων κατοίκων, ἐνίσχυσε τὴν Παιδείαν καὶ τὰ Ἀνώτατα Ἰδρύματα καὶ ἐξήτησε τὴν δημιουργίαν πολλῶν τεχνικῶν, ἐνισχύσασα τὸ Μετσ. Πολυτεχνεῖον.

Μὲ τὴν κήρυξιν τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ Πολέμου, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1914, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Πρωθυπουργός του διεφώνησαν ἰδεολογικῶς, διότι ὁ πρῶτος ἤθελε νὰ παραμείνῃ οὐδέτερος καὶ ὁ Βενιζέλος νὰ συμμετάσχῃ μετὰ τοὺς Συμμάχους ἐναντίον τοῦ Κάιζερ. Τὸ 1916, μὲ τὸ κίνημά του ὁ Βενιζέλος κατέστη σύμμαχος καὶ τὸ 1918 οἱ Σύμμαχοί του ἐκέρδισαν τὸν πόλεμον καὶ ὁ Βενιζέλος εἶχε δικαιωθῆ. Εἶναι γνωστὴ ἡ πρώτη Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία, γνωστὴ ἡ γενομένη δολοφονικὴ ἀπόπειρα τοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἀνῶν τῶν Παρισίων ἐναντίον του, ὡς καὶ ὁ τραυματισμός του, γνωστὴ ἡ ἐπιστροφή του εἰς Ἀθήνας τὸ 1920, ὅπως καὶ ὁ θάνατος τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ γνωστὴ ἡ ἀπόφασις τοῦ Βενιζέλου νὰ προκηρύξῃ ἐκλογὰς τὸ αὐτὸ ἔτος. Ἐτέθη πάντοτε τὸ ἐρώτημα : Εἶχε φαντασθῆ ὅτι δὲν θὰ καταψηφισθῆ ἢ εἶχε κλονισθῆ ἐκ τῆς δολοφονικῆς ἀποπειρας ἐναντίον του ; Ὅπως δὲ, ὅμως, ἡ ἱστορία θὰ ἤθελε ὁ ἐπαναστατήσας νὰ ἐτερομάτιζε τὸ ἔργον του κλείων μίαν ἐντιμον συμφωνίαν, παρὰ νὰ κατέλθῃ εἰς μίαν ἀναμέτρῃσιν ἐπικίνδυνον καὶ νὰ χάσῃ τὰς ἐκλογὰς, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἠθικὰ κέρδη του, αὐτὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμός.

Βεβαίως, ἡ τραγικὴ ἐκείνη μοῖρα ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων καὶ ἡ ταπεινώσις τοῦ Στρατοῦ μας ἐπεβάρυνε ἐκείνους, οἵτινες ἀπεφάσιζον ἄνευ συμμάχων νὰ προχωρήσουν μέχρι τοῦ Σαγγαρίου, διὰ νὰ καταστραφοῦν τὰ πάντα. Κανεὶς δὲν ἔμαθε, διατὶ ὁ Ἑλευθέριος Βενιζέλος ἐπροτίμησε τὰς ἐκλογὰς. Πάντως, κληθεὶς ἐν καιρῷ, ἔκλεισε μίαν εἰρήνην μὲ τὸν Κεμάλ. Ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς μας, ἕνα φῶς μοναδικὸν ὠδήγησε τὸν Στρατιώτην τῶν παραδόσεόν μας, τὸν Νικόλαον Πλαστήραν, νὰ ὑποχωρήσῃ ὑπερηφάνως μὲ ὅσους τὸν εἶχον ἀκολουθήσει, διαφυγὼν τὴν πίεσιν τοῦ Κεμάλ, διὰ νὰ κηρύξῃ τὴν Ἐπανάστασιν του ἐκεῖ, εἰς τὴν Χίον.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ΤΡΙΤΗ παραδοσιακὴ Ἐπανάστασις, ἡ πλέον σκληρὰ τῆς νεωτέρας ἱστορίας ἡμῶν. Ὑπῆρξεν, ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀθήνας, ὁ Πλα-

στήρας τιμωρός, διὰ τὰ δυνηθῆναι τὴν κρατίσιν τὴν ἐπιβαλλομένην πειθαρχίαν, μετὰ τὸ μεγάλο δράμα τοῦ ἔκτοπισμοῦ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αἱ ἀποφάσεις του εἶναι γνωσταί. Μνημονεύω μόνον τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Δυναστείας καὶ τὴν ἀντ' αὐτῆς καθιέρωσιν τῆς Δημοκρατίας.

Κατὰ τὰς πρώτας ἐκλογάς, κατίσχυσε ὁ θεωρητικὸς δημοκράτης καὶ ιδεολόγος ἀνθρωπιστῆς Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου, ἔχων ὡς Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν τὸν νομομαθῆ Παναγιώτην Ἀραβαντινόν, ὅστις εἶχεν ὑποστῆ μίαν δολοφονικὴν ἀπόπειραν, τραυματισθεὶς τὸ 1922 εἰς τὴν Πλατείαν τῆς Ὀμονοίας, διασωθεὶς ὡς ἐκ θαύματος παρ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου, μετὰ τὴν συμβολικὴν συνδρομὴν ἑνὸς ἀνδρός, ὅστις ἐξετελέσθη παρὰ τῶν ἀδελφοκτόνων τὸ 1944, τοῦ τότε Ταγματάρχου τῆς Χωροφυλακῆς Τουρκοβασίλη. Ἡ Κυβέρνησις Παπαναστασίου ἀνετράπη μυστηριωδῶς, ὅταν ἐξήγγειλε ὁ ἴδιος εἰς τὴν Βουλὴν τὴν διάθεσιν ἑκατὸν ἑκατομμυρίων δραχμῶν διὰ τὴν Ἑθνικὴν Παιδείαν, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἐνημερώσῃ τὸν τότε Ὑπουργὸν τῆς Κυβερνήσεώς του ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Τσουδερόν.

Ὁ τελευταῖος, π ρ ο σ χ η μ α τ ι κ ῶ ς, ἔθεσε ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ οἱ συνεννοημένοι μὴ δημοκράται Βουλευταὶ κατεψήφισαν τὸν Ἀρχηγόν των, κατὰ τὰς πρώτας ἐκείνας ἐκλογάς. Ὑστέρως, καὶ μετὰ ὅσα συνέβησαν μεταξὺ Παγκάλου - Κουντουριώτη καὶ Παγκάλου - Κονδύλη, διεφάνησαν τὰ αἷτια τῆς ἀνατροπῆς τῆς Δημοκρατικῆς Κυβερνήσεως Παπαναστασίου, ὅταν ὁ Βενιζέλος ἀνέτρεπε τὸ 1928 τὴν ὕστερον, μετὰ τὴν πτώσιν καὶ φυλάκισιν τοῦ Παγκάλου, σχηματισθεῖσαν Οἰκουμεικὴν Κυβέρνησιν τῶν Κομμάτων. Δὲν εἶχεν εὐνοήσει τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Δημοκρατίας ὁ Βενιζέλος.

Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, κερδίσας τὰς ἐκλογάς τοῦ 1928, παρέμεινε μέχρι τοῦ 1932 ὡς Πρωθυπουργός, ἀλλὰ ἐνῶ διοικητικῶς ἀνέπτυξε μίαν ὀρθὴν δρᾶσιν, δὲν κατόρθωσε νὰ πείσῃ τὸν ἀντίπαλόν του Παναγιώτην Τσαλδάρην νὰ ρυθμίσῃ ἀπὸ κοινοῦ τὴν διαίρεσιν καὶ τὸ ζήτημα τοῦ θρόνου, διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β' ἐκ Λονδίνου. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὁ Γ. Παπανδρέου ὡς Ὑπουργὸς τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας ἐφρόντισε καὶ ἐπέτυχε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, νὰ ἀποκτήσῃ τὸ Κράτος χίλια ἰδιόκτητα Σχολικὰ Κτήρια καὶ ὑπεστήριξε τὰς Τέχνας καὶ τὸ Θέατρον. Προήγαγε τὴν Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν εἰς Ἀνωτάτην, δημιουργήσας καὶ τοὺς πρώτους Καλλιτεχνικοὺς Σταθμοὺς Ὑδρας, Μυκόνου καὶ Δελφῶν. Ὁ Βενιζέλος ἔχασε τὰς ἐκλογάς τοῦ 1932 καὶ ἠτύχησεν, ὅπως καὶ ὁ ἀντίπαλός του Παναγῆς Τσαλδάρης. Πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Βενιζέλος ὑπέστη καὶ δευτέραν δολοφονικὴν ἀπόπειραν, ἀφοῦ προγενεστέρως καὶ μυστηριωδῶς ἐξετελέσθη ἔξωθεν τῆς οἰκίας του ὁ εὐγενὴς δημοσιογράφος Καβαφάκης. Πάντοτε ὑπάρχοντι οἱ μυστηριώδεις

υπονομευται εἰς τὸν τόπον μας, διότι εἶχον καὶ ἔχονν νοσηρὰς ἀρχάς. Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὁ Παναγῆς Τσαλδάρης καὶ ὁ Γεώργιος Κονδύλης ἀπέθανον τὸ 1935. Ὁ Κονδύλης ὁμως, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του διατελέσας Ἀντιβασιλεύς, ὑπεδέχθη κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐκ Λονδίνου τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Β' εἰς τὰς ἀεροπορικὰς βάσεις τοῦ Π. Φαλήρου.

Ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς τὸ 1936, μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, κηρύσσει, ἔχον καὶ τὴν σύμφωνον γνώμην τοῦ Ἄνακτος ἐκεῖνου, τὴν Δικτατορίαν του, ἣτις ὡς Ἐπανάστασις ἦτο ἡ ΤΕΤΑΡΤΗ παραδοσιακὴ. Ὁ Στρατός μας, μὲ τὸ Ο Χ Ι τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ ἀνέτρεψε τὰ στρατεύματα τοῦ Μουσσολῖνι ἐντὸς τῶν Ἀλβανικῶν ἐδαφῶν, διότι οἱ ἄνδρες του ἦσαν καὶ εἶναι προικισμένοι νὰ ἐνεργοῦν μὲ ἐνότητα ἐθνικὴν. Ὁ Μεταξᾶς ἀπὸ τὸ 1936 μέχρι τὸ 1940 ὡς Κυβερνήτης τῆς Χώρας ἀνέπτυξε μίαν κοινωφελῆ δρᾶσιν ἐμπείρου πολιτικοῦ ἀνδρός, ἰδρύσας τὸ πρῶτον τοὺς Γεωργικὸς Συνεταιρισμούς, τὸν Ἀνώτατον Πολεοδομικὸν Ὄργανισμὸν καὶ τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ Ἐπιτροπῆν, τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Διοικήσεως τῆς Πρωτευούσης. Συνεπλήρωσεν ὡσαύτως τὴν Νομοθεσίαν τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος, ἐνίσχυσε τὰς Τέχνας καὶ τὰ Γράμματα, τὸ Θέατρον καὶ τὸν Ἀθλητισμὸν, ἐπανίδρυσεν τὸν θεσμὸν τῶν Πανελληνίων Ἐκθέσεων καὶ προήγαγε τὴν Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν εἰς βελτιώσεις διὰ τῆς καθιερώσεως νέων τακτικῶν ἐδρῶν. Ἀπέθανεν ὁμως πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Χιτλερικῶν Στρατευμάτων, ἅτινα προσέκρουσαν εἰς τὰ ὄχρᾶ του. Ἀπὸ τῆς περιόδου ἐκείνης ἡ Χώρα μας εὐρέθη ὑπὸ κατοχὴν καὶ ἐνεφανίσθησαν οἱ Ἕλληνες κομμουνισταὶ εἰς τὸ προσκήμιον, ἐνισχυμένοι καὶ ἐξωπλισμένοι πλήρως ἀπὸ ξένας δυνάμεις. Ὑπὸ τὴν μορφήν λοιπὸν τῆς ἀντιστάσεως δὲν ἤργησαν νὰ ἀποκαλυφθοῦν.

Μὲ τὴν πλήρη κατάκτησίν μας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, ὡς ἦτο φυσικὸν οὐχὶ ἀμαχητί, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Β' κατῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ μετέπειτα εἰς Αἴγυπτον. Ἐκεῖ, ὑπὸ τὰς φροντίδας του κατήρτισαν οἱ καταφυγόντες εἰς Μέσην Ἀνατολὴν Ἕλληνες Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τὰς πρῶτας μαχίμους δυνάμεις ἀνασυγκροτήσεως.

Οἱ κομμουνισταὶ καὶ οἱ συνοδοιπόροι ἐφρόντισαν καταλλήλως τότε νὰ δημιουργήσουν ἓνα κίνημα, εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, μὲ σκοπὸν νὰ διαλύσουν τὰς πρῶτας ἐκεῖνας ἐθνικὰς δυνάμεις μας. Ἐπέτυχον, ἀτυχῶς, πολλά, χωρὶς νὰ προξενήσουν εἰς τὴν Ἀεροπορίαν μας φθορὰς καὶ χωρὶς νὰ κατορθώσουν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀνασύστασιν τῆς Ταξιαρχίας, ἣτις ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τῶν μαχῶν τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸν τίτλον, Ταξιαρχία τοῦ Ρίμινι.

Αὐτὴν τὴν ἀνασυνεκρότησεν ὁ Στρατηγὸς Τσακαλιώτος, ὅστις καὶ ἔδωσε τὴν

μάχην εἰς τὸ Ρίμινι, τὴν κατὰ πάντα ἡρωϊκὴν καὶ ἱστορικὴν. Πλὴν ἡ δρᾶσις ἢ διασπαστικὴ τῶν ἀδελφοκτόνων δὲν ἔπαισε νὰ ἐνεργῇ καὶ ὅταν κατέφθαρεν εἰς Ἀθήνας ἡ Κυβέρνησις Παπανδρέου ὡς πρώτη ἀπελευθερωτικὴ. Πέντε Ὑπουργεῖα κατεῖχον οἱ ἀδελφοκτόνοι κομμουνισταί, οἵτινες καὶ ἐξηπάτησαν τὸν Παπανδρέου καὶ ἀνέτρεψαν τὴν Κυβερνήσιν του, κηρύξαντες δὲ τὸ ἐπαχθὲς κίνημά των ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς συνεχίσεως τῶν παραδοσιακῶν του ἐλευθεριῶν, ἐπεξήτησαν τὸν ἀποχρωματισμὸν του.

Κατέλαβον, ὡς γνωστὸν, τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηρῶν, κατέστρεψαν καὶ κατέσφαξαν, κατεσκευοφάντησαν τοὺς πάντας, κατέστρεψαν καὶ τὰ οἰκοδομήματα μὲ ἀντινάξεις καὶ τελικῶς μὲ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν Ἀγγλικῶν στρατευμάτων τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι καὶ τῶν πρώτων Ταγμάτων τοῦ Πλαστήρα καὶ αὐτῆς τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Γρίβα εἰς τὸ Θησεῖον, τὴν 6ην Ἰανουαρίου τοῦ 1945, ἐγκατέλειψαν τὰ πάντα καὶ ἐβάδισαν βορείως τῆς περιοχῆς τῶν Ἀθηρῶν. Μέχρι τοῦ 1947 δὲν εἶχε κριθῆ ὁ ἀγὼν τῆς πλήρους ἀπωθήσεώς των. Τέλος, τὰ στρατεύματά μας, ἐνισχυθέντα, ἔδωσαν λαμπρὰς μάχας εἰς τὸ Βίτσι καὶ τὸν Γράμμον ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Ἀλεξάνδρου Παπάγου, καί, τελικῶς, οἱ κομμουνισταί κατενικίθησαν, διασωθέντες εὐχερῶς εἰς τὰ ἐδάφη τῶν γειτονικῶν μας κρατῶν, ἀλλὰ καὶ συναποκομίσαντες ἄφθονον λείαν, ἐνῶ, τερατωδῶς φερόμενοι, ἀπήγαγον περὶ τὰς τριάκοντα ἑξ χιλιάδας παιδιῶν τοῦ πτωχοῦ Λαοῦ μας.

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἰδεολόγοι κομμουνισταί Ἕλληνες καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι.

Μνεῖα δέον νὰ γίνῃ εἰδικὴ διὰ τὴν πατριωτικὴν συνεργασίαν τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῆς περιόδου 1945 - 1949, τοῦ Θεμιστοκλῆ Σοφοῦλη καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Τσαλδάρη. Ὁ ὑπέργηρος τότε Σοφοῦλης εἶχε δώσει τὸ παρὸν ἐκεῖ, εἰς τὸ Βίτσι, καὶ ἔζησε μὲ τοὺς στρατιώτας πολεμιστὰς ἡμέρας τινάς, διὰ νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ.

Ὑπῆρξεν ἓνας ἐμψυχωτής, ἀλλὰ καὶ μεγάλης μορφώσεως ἠγέτης μὲ σπουδὰς ἀρχαιολόγος, ὁ ἔθνικὸς ἐκεῖνος πολιτικὸς τῆς χώρας μας ἐκ Σάμου.

Αὐτὸς ἀπέθανεν ἐντὸς τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων ὡς Πρωθυπουργός. Μετὰ τὸν τερματισμὸν τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος ἐναντίον τῶν ἀδελφοκτόνων κομμουνιστῶν, ἀτυχῶς αἱ δύο πρῶται κυβερνήσεις μετὰ τὸ 1950, τῶν στρατηγῶν Πλαστήρα καὶ Παπάγου, οὐδὲν νομοθετικὸν μέτρον ἔλαβον παρεμποδιστικὸν τῆς εὐχεροῦς εἰσόδου εἰς τὸ Κοινοβούλιον τῶν σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν ὁμοῦδεατῶν, τῶν ἀναρχικῶν, ἤτοι ἐκεῖνων, οἵτινες εὐρίσκοντο ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος Προσωπικῶς, δὲν ἀντελήφθη ποτὲ διὰ ποίους λόγους δὲν ἐτόλμησαν οἱ δύο ἀξιοθαύμαστοι πατριῶται στρατηγοὶ νὰ π ρ ο α σ π ί σ ο υ ν, τοῦλάχιστον διὰ μίαν εἰκοσαετίαν, τὸν παραδοσιακὸν Κοινοβουλευτισμὸν, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν Λαὸν μας, ὅστις ἐδοκιμάσθη ἀπὸ τὸν διασπαστικὸν ἐρυθρὸν ἐσμόν, μιᾶς ξένης πρὸς τὴν ἱστορίαν μας

ιδεολογίας, πρόθεσις τῆς ὁποίας ἦτο ἡ κατάργησις τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀτόμου διὰ τῆς βίας καὶ ὁ ἀποχρωματισμὸς τῆς τρισχιλιετοῦς μας δημοκρατικῆς παραδόσεως. Τούτου μὴ γενομένου τότε, ὁ Κοινοβουλευτισμὸς μας μέχρι καὶ τοῦ 1967 ἀντεμετώπιζε τὴν ΕΔΑ ὡς ἕνα κατὰ πάντα ἰσότιμον κόμμα — ἐπικριτικοῦ πνεύματος — ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου.

Οἱ παραδοσιακοὶ ὅμως Ἕλληνες ἀνέμενον νὰ τολμήσουν τότε ἐκεῖνοι οἱ Πρωθυπουργοί. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐξάγεται ἕνα συμπέρασμα — ἐπειδὴ δὲν ἐτόλμησαν — ἐπεξηγηματικὸν τῆς ἱστορίας μας τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τοῦ 1969. Ὅτι, ἀντιθέτως, αἱ πέντε παραδοσιακαὶ ἐπαναστάσεις διαρκείας ἐτόλμησαν καὶ ἐπέτυχον εἰς τοὺς σκοποὺς των: ἐπεβλήθησαν. Πιθανὸν ὅμως — λίαν πιθανὸν ὡς φρονῶ — ἐὰν δὲν ἐτολμοῦσαν μὲ κατηγορηματικὴν ἰσχύα, νὰ ἐπῆρχε σήμερον κάποια ἄλλη Ἑλλάς.

Ἡ ἐξαγγελθεῖσα, κατὰ συνέπειαν, κατηγορηματικὴ διαβεβαίωσις τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, ὅτι ἠγαγκάσθη νὰ ἐπιβληθῆ, διότι ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς διεπιστώθησαν καὶ σφάλματα καὶ κίνδυνοι, ὡς τόλμη ἐπιτυχῶσα ἐδημιούργησε μίαν ἀξίαν μεγίστου ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν πορείαν τοῦ Λαοῦ μας. Ἴσως ὁ Λαὸς μας νὰ κατοχυρωθῆ ἀπὸ τὸ ὀλοκληρωθησόμενον πνεῦμα τοῦ Νέου Συντάγματος, διότι ἐξηγοῦνται σαφῶς ὠρισμένα δικαιώματα, ἅτινα οὐχὶ σαφῶς εἰς τὸ Παλαιὸν μας Σύνταγμα ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τρόπον, ἐνίοτε, ἀντιθέμενον πρὸς τὴν ἔκφρασιν τῆς θελήσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ Λαοῦ μας.

Δὲν ἔχω τὴν πρόθεσιν νὰ θίξω τὸν Κοινοβουλευτισμὸν, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ παρουσιάσω τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθησαν αἱ διαμάχαι. Ἀπὸ τοῦ 1950 καὶ μέχρι τοῦ 1967 τὰ κυβερνήσαντα Κοινοβουλευτικὰ Κόμματα τὴν Ἑλλάδα, μὲ βάσιν τὸ Παλαιὸν Σύνταγμα καὶ τὰ ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ προερχόμενα οικονομικὰ μέτρα, ἔπραξαν ὅ,τι ἦτο δυνατόν καὶ εἶχον συμφέρον νὰ ἐπιτύχουν. Μόνον ὅτι δὲν ἐδημιουργήθη διαμάχη, δι' αὐτὰς τὰς ἀπασχολήσεις των, μεταξὺ τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ καὶ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐπομένως, ἀπὸ τὰς πέντε παραδοσιακὰς ἐπαναστάσεις, ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι καὶ τοῦ 1969. Ἡ διαμάχη ἐστηρίχθη εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῶν πέντε ἐπαναστάσεων, ὅτι εἶχον δημιουργηθῆ ἄλλης μορφῆς σφάλματα ἐκάστοτε, σχέσιν ἔχοντα μὲ τοὺς κινδύνους οἵτινες εἶχον διαπιστωθῆ, καὶ λόγῳ εὐθύνης καὶ λόγῳ ἀρμοδιότητος, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Τόπου μας καὶ διὰ τὸν κλονισμὸν τῶν Ἐθνικῶν Ἰδεωδῶν τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν περίοδον τῶν 40 πρώτων ἐτῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1909 καὶ μέχρι τοῦ 1949, ἐδιδάχθημεν πολλὰ, καὶ ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἐξάγεται καὶ τὸ συμπέρασμα

μιᾶς ἄλλης πλευρᾶς διαμαχῶν καὶ πέραν τῶν Κοινοβουλευτικῶν ἀρμοδιοτήτων.

1) Ἡ Ἐπανάστασις Ζορμπᾶ τοῦ 1909, ἐνῶ δὲν ἔθιξε τὸν Βασιλέα Γεώργιον Α', ἀπεμάκρυνε τοῦ Στρατοῦ τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον. Εἶχε διαπιστωθῆ παρ' αὐτῆς κάποιο σοβαρὸν αἴτιον. Παρὰ τὸ γεγονὸς αὐτῆς τῆς κρίσεώς της, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α' μυστηριωδῶς ἐδολοφονήθη εἰς Θεσσαλονίκην τὸ 1913, ἐνῶ ὁ Κωνσταντῖνος ἐδικαιώθη ἀπὸ τὸν Βενιζέλον μὲ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὸν Στρατόν.

2) Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὡς γνωστόν, μετὰ τὸ 1910 ἐπαρέφερε τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸν Στρατόν, τοποθετήσας αὐτὸν ὡς ἀρχηγόν, μὴ υἰοθετήσας τὴν προᾶξιν τοῦ Ζορμπᾶ. Ὁ Βενιζέλος διαφωνήσας τὸ 1914 μὲ τὸν Βασιλέα τότε Κωνσταντῖνον, ἐπὶ ἰδεολογικῶν ζητημάτων, ἀπεμακρόνθη τῆς ἀρχῆς, δημιουργήσας ὁμῶς τὸ γνωστὸν κίνημα τῆς τριανδρίας, Βενιζέλου—Κουντουριώτη—Δαγκλιῆ, εἰς Θεσσαλονίκην, ἀνέτρεψε τὸν Κωνσταντῖνον καὶ εἰς τὸν θρόνον ἐτοποθέτησεν ὡς Βασιλέα τὸν Ἀλέξανδρον. Εἶχε τολμήσει καὶ εἶχε δικαιωθῆ.

3) Ὁ Νικόλαος Πλαστήρας, κηρύξας τὴν σκληρὰν του ἐπανάστασιν τοῦ 1922, ὑπῆρξε τιμωρὸς μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν μας καταστροφὴν καὶ κατήργησε τὸν θεσμὸν τῆς Βασιλείας, διὰ τὰ ἰδρύσῃ τὸν θεσμὸν τῆς Δημοκρατίας. Τὸν θεσμὸν αὐτόν, ὅπως διεπιστώθη, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος δὲν τὸν ἠνόνησε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ 1928, ὡς Πρωθυπουργός, δὲν κατώρθωσε τὰ φθάσει εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν ἀντίπαλόν του Παναγῆ Τσαλδάρη, διὰ τὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστροφῆς ἢ ὄχι εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ ἐξορίστου Βασιλέως Γεωργίου Β', μὲ ἀποτέλεσμα τὰ χάσει τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1932.

4) Τέλος, ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς, ἀρχηγὸς Κοινοβουλευτικοῦ Κόμματος, κηρύσσει τὴν Δικτατορικὴν του Ἐπανάστασιν μὲ τὴν σύμφωνον γνώμην καὶ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β' καὶ διαλύει ὅλα τὰ ὑπάρχοντα τότε Κόμματα. Εἶναι ἡ μοναδικὴ περίπτωσις, μετὰ τὴν πρώτην τῆς περιόδου 1910 - 1914, ὅπου Βασιλεὺς καὶ Πρωθυπουργός, ἠνωμένοι καὶ παραδοσιακῶς σύμφωνοι, διασφαλίζουν τὰ Ἑλληνικὰ Ἐθνικὰ ἰδεώδη, τὰς ἐστίαι, τὴν ἐλευθερίαν, δημιουργοῦν ἓνα θρόνον.

Ἐκ τοῦ ἀποδεικτικῶν αὐτοῦ συμπεράσματος τῶν τεσσάρων ἐν λόγῳ περιπτώσεων, προκύπτουν ἐρωτήματα. Ἐνα δὲ καθαρῶς νομικὸν δὲν δύναμαι τὰ ἀντιμετωπίσω, διότι εἶναι σχετικὸν μὲ τὰ ἐρμηνευτικὰ δικαίωματα, τὰ ὅποια τὸ παλαιὸν Σύνταγμα ἔχει ἀφήσει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Βασιλέως καὶ ὄχι εἰς τὴν ἰσχὴν ἐνὸς Πρωθυπουργοῦ μιᾶς πλειοψηφίας, ἢ καὶ τὴν Βουλὴν.

Ἱστορικῶς ἐστοίχισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὸ τὸ δικαίωμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντῖνου, ἔναντι τῆς διαμάχης του μὲ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Πρῶτον τὴν ἀπαρχὴν ἐνὸς φοβεροῦ διχασμοῦ, δεύτερον τὰς ἐκθρονίσεις του καὶ τρίτον τὴν Μικρασια-

τικήν καταστροφήν καὶ ταπεινώσιν μας, ὡς καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ θρόνου ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν Πλαστήρα.

Ἡ διαίσθησις τοῦ Ἑλληνος πολιτικοῦ καὶ ἐπαναστάτου τοῦ 1916, τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου, τὸ 1918 εἶχε πλήρως δικαιωθῆ, ἀλλὰ ἡ ὑπαρξις καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ πάθους καὶ τῆς πολιτικῆς φθορᾶς ἴσως καὶ μέχρι τοῦ 1967 νὰ μὴ εἶχον ἀποθεραπευθῆ.

Ἡ παράθεσις αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ συμπεράσματος τῶν διαμαχῶν μεταξὺ τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ καὶ τῶν παραδοσιακῶν Ἐπαναστάσεων, διὰ νὰ ἀναφερθῶ εἰς ὅ,τι προέκυψε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἄλεξ. Παπάγου, ἦτο ἀπαραίτητος.

Τὸν Παπάγον διεδέχθη ὡς Πρωθυπουργὸς ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, ἐπιλεγείς παρὰ τοῦ Βασιλέως Παύλου. Ἰδρυσεν ἴδιον κόμμα, τὴν ΕΡΕ ὡς γνωστόν, καὶ ἐδιοίκησε μὲ ἔντασιν ἐνδιαφέροντος ἐπὶ μίαν ὀκταετίαν. Ἐτήρησεν ἕνα ἐντατικὸν ρυθμὸν εἰς τὴν προώθησιν τῶν ἔργων ὑποδομῆς καὶ ὁδοποιίας, ἠλλάξε μορφικῶς καὶ κατασκευαστικῶς τὸ οἰκιστικὸν πρόβλημα τῶν πόλεων, ὡς καὶ τὴν πολεοδομικὴν των διαρρύθμισιν, καὶ διὰ τινος τρόπου ὑπῆρξε συνεχιστῆς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προγράμματος, τοῦ ἀρχικοῦ τῆς ιδρύσεως Ἐπιτελείου Συντονισμοῦ διὰ τὰ πάσης φύσεως ἔργα τῶν Δημοσίων ἐπενδύσεων, ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως Παπάγου, τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ κ. Μαρκεζίνη ὅταν αὐτὸς ὑπῆρξεν ὑπουργός της.

Τὰ ἔργα τῆς ὀκταετοῦς προβολῆς τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ ἀνεγνωρίσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπεκρίθησαν τόσον ὡς πρὸς τὸ ὕψος τοῦ κόστους ὅσον καὶ τῆς ποιτικῆς των κατασκευῆς. Εἰδικῶς, ὁ Γεώργιος Παπανδρέου κατέκρινε τὰς συχνὰς ὑπερβάσεις τιμῶν, ἃς τὸ Κράτος κατέβαλε ζημιούμενον εἰς τοὺς ἀναδόχους. Εἶχε δηλαδὴ διαπιστωθῆ ἐν πολλοῖς, ὅτι οἱ προγραμματισμοὶ τῶν περισσοτέρων ἔργων δὲν ἐπετεύχθησαν μετὰ βασάνου.

Γενικώτερον, δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω διὰ ποίους λόγους αὐτοεξετοπίσθη ὁ χρήσιμος καὶ δυναμικὸς αὐτὸς ἀρχηγὸς ἐνὸς κόμματος μὲ ἱστορίαν. Ἄλλ' οὔτε καὶ ἔχω ἀρμοδιότητα νὰ ἐξετάσω διὰ ποῖον ἄλλον λόγον, ἐνῶ εἶχε σιωπήσει ἐπὶ ἔτη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εὐρισκόμενος, πρὸ τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1967 ἀπεφάσισε διὰ δηλώσεών του νὰ στραφῆ ἐναντίον τῆς ψηφίσεως τοῦ Νέου Συντάγματος. Ἐποπτεύομαι, ὅτι ἡ ἐπιβολὴ τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 καὶ ἡ ἐπικρατήσις της ἀπεμάκρυνε καὶ παρημπόδισε τὴν διενέργειαν τῶν ἐκλογῶν τῆς 28ης Μαΐου 1967, ἀλλὰ καὶ παρημπόδισε τὸν ἀρχηγὸν τοῦ τέως κόμματός του νὰ τὰς διενεργήσῃ. Ἴσως νὰ ἦτο τὸ αἴτιον τὸ ὁποῖον ἐτροποποίησε τὰς προθέσεις του ὡς πολιτικοῦ, ὅστις εἶχε σιωπήσει μυστηριωδῶς, καὶ πρὸ τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1967 ἐνεργῶς ἀνεμείχθη, μὲ δηλώσεις του, διὰ νὰ παρεμποδισθῆ ἡ διενέργεια τοῦ Δημοψηφίσματος διὰ τὸ ΠΑΑ 1969

Νέον Σύνταγμα. Ἀναμένων πιθανῶς διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ κάποιαν ἀλλαγὴν. Αὕτη ὁμως δὲν ἐπετεύχθη, ὡς γνωρίζομεν ὅλοι.

Τὸν Καραμανλῆν, ὡς γνωστόν, διεδέχθη τὸ νέον σχῆμα τῆς συμφωνίας τοῦ Σοφοκλῆ Βενιζέλου μετὰ τινων ὁμάδων ἄλλων πολιτευομένων, συμφωνίας ἣτις ἀπέβλεπε νὰ ἐπιβάλλῃ ὡς Πρωθυπουργὸν τοῦ σχήματος αὐτοῦ τὸν Γεώργιον Παπανδρέου, ῥήτορα ἱκανὸν διὰ τὸν προεκλογικὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ ἱκανὸν διὰ τὰς ἐν τῇ Βουλῇ συζητήσεις.

Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ὁμως ὑπῆρξεν ἀτυχής κατὰ τὴν σταδιοδρομίαν του, ὁσάκις ὑπῆρξε Πρωθυπουργός. Ἡ ἱστορία τὸν εὐρίσκει νὰ ἀγωνίζεται ἐν μέσῳ συγχύσεων καὶ ἐκρούθμων καταστάσεων ἀσταθείας, ἣ ἐν μέσῳ κινήσεων καὶ ἀνατροπῶν του ἐκ τῆς ἀρχῆς. Τὸ 1944 ἀντεμετώπισε ἓνα μέγα ἐχθρὸν τῶν παραδόσεών μας καὶ τὸν ἐξηπάτησε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ διοικήσῃ ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἐξηπάτησαν, τὸν ἀνέτρεψαν, ἀλλὰ καὶ ἐκήρυξαν τὸ ἀπαισίον ἀδελφοκτόνον κίνημά των οἱ ξενοκίνητοι. Ὅλοι οἱ ἔξωθεν ἐνισχυθέντες κρυπτοκομμουνισταὶ καὶ οἱ ἔσωθεν συνοδοιπόροι ἀριστεροὶ σοσιαλισταὶ ὡς ὕστεροι μιμηταὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Μαρξιστικοῦ ἰδεοκρατισμοῦ ἔκτοτε ἐδημιούργουν κινδύνους.

Μετὰ τὴν πτώσιν, λοιπὸν, τοῦ Καραμανλῆ καὶ τὴν διπλὴν νίκην τοῦ Παπανδρέου καὶ εἰς τὰς δύο ἐκλογάς, τὸ Κόμμα καὶ τὸ σύνθετον σχῆμα τῶν ὁμάδων του ἐπειθάσκει, ἐφ' ὅσον ὁ Σοφοκλῆς Βενιζέλος εὐρίσκετο ἐν ζωῇ. Πλήν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σ. Βενιζέλου, ἤρχισαν αἱ μικραὶ ὁμάδες τὰς μετακινήσεις των καὶ ἡ διάβρωσις συντοπισμένως ἐπροχώρει. Ἀφορμὴ νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ δραστηριότης των ἐκείνη ὑπῆρξεν ἡ ἀδυναμία τοῦ πατρὸς Παπανδρέου νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἀνώψωσιν τοῦ υἱοῦ του. Ἀλλά, σὺν τῷ χρόνῳ, ὁ υἱός, ἐξτρεμιστὴς ἐκ χαρακτῆρος, ἠπέιλησε διάσπασιν. Ἀντέδρασεν ὁ πατήρ, ἐπέκλυψεν ὁ υἱός. Ἡ ἄλλη ὁμως πλευρὰ ἄλλα εἶχε κατὰ νοῦν. Τὰ γνωστά, ἅτινα τὴν ἔφερον εἰς τὴν ἀρχὴν τρεῖς φορὰς μετὰ τὴν γνωστὴν πτώσιν τοῦ Γ. Παπανδρέου.

Ἀπὸ ἐκείνης τῆς στιγμῆς διεφαίνετο, ὅτι κάτι θὰ γίνῃ τὸ τρομερόν, ὄχι μόνον διὰ τὸν ἀτυχήν ἰδεαλιστὴν, τὸν δι' ἐμὲ ρομαντικόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς κινδύνους, οὔτινες θὰ ἀνεπείδων, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸν σύνθετον ρόλον τῶν ἐκτοπισμένων ξενοκινήτων ἀδελφοκτόνων καὶ τῶν συγκεκαλυμμένων καὶ ἐντοπισμένων ἀπὸ τοῦ 1950 καὶ μέχρι τοῦ 1967 εἰς τὰς βουλευτικὰς θέσεις, τοῦ τέως Ἑλλ. Κοινοβουλίου, ὁπαδῶν τοῦ Κόμματος τῆς Ε.Δ.Α. Τὸ ὕστατον λοιπὸν πλήγμα τὸ ἔδωσεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου ἡ ἀποκάλυψις ΑΣΠΠΑ καὶ ἡ ἔναρξις τῆς δίκης ὑστέρως. Δὲν νομίζω ὅτι εἶχε περιθώρια νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τάξιν ὁ Γ. Παπανδρέου, ἔστω καὶ ἂν ὁ νέος τότε Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπεδέχετο νὰ τοῦ ἀναθέσῃ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Ἦτο μαθηματικῶς ἐπόμενον, ὅπως τότε ἐνεφανίσθησαν τὰ πράγματα, ὅτι κάποιοι θὰ ἀπεφάσιζον νὰ θέσουν φραγμὸν εἰς τὰ ἀόρατα δεινά. Διότι, ὁμοίως, μὲ μαθηματικὴν ἀκριβείαν καὶ πρόβλεψιν ὁ Λαὸς εἶχε προδικάσει, ὅτι οὐδεμία ἐκ τῶν τριῶν σχηματισθειῶν διαδοχικῶν κυβερνήσεων θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντεπεξέλθῃ, παρὰ τὰς ὑποστηρίξεις τοῦ θυσιασθέντος, κατ' ἐμέ, κ. Κανελλοπούλου. Ἡ διαίσθησις τοῦ Λαοῦ, κατὰ τὴν κρίσιν μου ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς τότε πληροφορίας μου, ὅτι μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων σφαλμάτων τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ προκύψουν δυσάρεστα καὶ κίνδυνοι, εἶχε, τὴν 21ην Ἀπριλίου 1967, ἀστραπιαίως δικαιωθῆ, διότι ἐτέθη ἕνας φραγμὸς μὲ τὴν ἐγγύησιν ὅτι δὲν θὰ διαταραχθῆ ἡ τάξις. Φρουρὸς τῆς ὁ Στρατός, ἡ Ἐπανάστασις. Ἐνδύτερον, ὡς πρὸς τοὺς χαρακτηρισμὸν μας φρονῶ, διότι εἴμεθα ἕνας ζωντανὸς Μεσογειακὸς Λαός, μὲ ἰδέας, μὲ προοπτικὴν, μὲ θέλησιν καὶ αὐταπάρησιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐγωϊσμὸν καὶ δὲν διστάζω νὰ εἶπω, ὅτι ὅλοι οἱ κυβερνήσαντες καὶ πατριωτισμὸν εἶχον καὶ ἔχουν καὶ μετὰ συνειδήσεως ἐνήργησαν.

Ἐχαρακτήρισα, ἄλλωστε, ὡς ἰδεολογικὴν, διὰ τοὺς συνθέτους αὐτοὺς λόγους, τὴν κάθε χρονικὴν διαμάχην μεταξὺ τῶν Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν ἠγῆτόρων ἀλλὰ ἡ γέννησις μιᾶς διαμάχης ἱστορικῆς, πιστεύω, ὁμοίως, ὅτι καὶ αἷτια σφαλμάτων καὶ αἷτια κάποτε κινδύνων περιέχει. Αὐτοὺς τοὺς κινδύνους καὶ τὰ σφάλματα διεδήλωσεν ἡ Ἐθνικὴ Ἐπανάστασις, ὡς ΠΕΜΠΤΗ παραδοσιακὴ, ὅτι εἶχεν ἐπισημάνει. Δέχομαι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἔχει συνείδησιν ὀρθήν. Πρέπει, βεβαίως, νὰ ἔχη ὁ ἱστορικὸς καὶ ἐπιτελικὸς γνώσεις, διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς ἀρμόδια πρόσωπα, τὰ ὁποῖα, ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς παρ' αὐτῶν ἐπιβληθείσης τάξεως, προχωροῦν διὰ νὰ ὀλοκληρώσουν καὶ κάποιους ἄλλους προγραμματισμούς. Ἐγὼ εἶμαι ἕνας γλύπτης, δὲν εἶμαι ἱστορικὸς. Καὶ ὡς ὁμιλητὴς προεδήλωσα, ἄλλωστε, ὅτι διὰ νὰ κρίνω, πρέπει νὰ ἐλέγξω ἕνα ὀλοκληρωμένον ἔργον πλήρους ἀποπερατώσεως.

Ἀλλὰ ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1967 πορεύεται μὲ στερεὰ βήματα.

Καὶ ἐπειδὴ, ἐπὶ πλέον, δὲν εἶμαι ἕνας ἐπιτελικὸς στρατιωτικὸς ἐπιστήμων καὶ στεροῦμαι καὶ αὐτῆς τῆς εἰδικῆς ἀρμοδιότητος, ἀρκοῦμαι εἰς τοῦτο: Νὰ πειθαρχῶ καὶ νὰ καρτερῶ, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἔχω τὴν ἀρμοδιότητα ἐλευθέρως νὰ ἐκφράσω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὴν εὐχὴν, ὅπως ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ἐπιτύχῃ ἐπανασύνδεσιν τῆς ἐνότητος τοῦ Λαοῦ μας, ἥτις ἐκλονίσθη καθ' ὅλην τὴν μακρὰν περίοδον, καὶ παραλλήλως μὲ τοὺς ἄλλους προγραμματισμοὺς Αὐτῆς νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὸ ἄλλο σκέλος, τῆς διαπαιδαγωγικήσεώς του ἐκσυγχρονισμένως. Διὰ μιᾶς τοιαύτης μετατοπίσεώς μας, ὁ Λαὸς θὰ ἐπιτύχῃ, διότι ἔχει πατριωτισμὸν.

Κατὰ τὰ λοιπά, ὅλα τὰ ἄλλα, ὡς μιμητικαὶ εἰσχωρήσεις εἰς τὸν νεοπολιτισμὸν

μας ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ ὡς ἰδεολογικαὶ συγχύσεις, αἵτινες ἐπεκράτησαν ἔκτοτε μεταξὺ τῶν θεωριῶν τοῦ Μαρξισμού καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν ὅσον καὶ τῶν ἄλλων, ἀποκλειστικῶς τῶν κομμουνιστικῶν, ἀρκετὸν εἶναι ὅσον καὶ διδακτικὸν δι' ἡμᾶς τὸ κατάντημα, τόσον εἰς τὴν Γαλλίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, διὰ τὰ μᾶς νουθετῆ, τὸ ὕστερον τῆς σπουδῆς τῶν Κρατῶν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τὰ ἐμπλακοῦν.

Πέραν ὅμως αὐτοῦ τοῦ χάους καὶ τῆς σχετικῆς ἀναρχίας, προσφάτως, ἄλλο μέγα δίδαγμα προέκλυψε καὶ ἀνεπήδησεν ὡς μία ἐντελῶς νέα ρεαλιστικὴ θεωρία, κατὰ τὰς ἐναντίον τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐπιχειρήσεις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Συμμαχικῶν τῆς ὑποτακτικῶν στρατευμάτων. Ἡ θεωρία αὕτη ἀπεκάλυψεν, ἄνευ συγκεκαλυμμένων βλέψεων, τὴν ἀρχήν, ὅτι πᾶν Κράτος, ὑπὸ τὴν Σοβιετικὴν εὐρισκόμενον προστασίαν, δὲν δύναται τὰ τὴν ἀποτινάξῃ ἄνευ συνεπειῶν, ἃς καὶ ἐφήρμοσεν αὕτη ἀμέσως ὡς ὑπερδύναμις εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ παραπετάσματος.

Τὸ ἰσχυρότερον, κατὰ συνέπειαν, τόλμημα ἐνὸς ἐλευθέρου Κράτους, ὅπως εἶναι ἡ Χώρα μας, εἶναι τὰ γνωρίζῃ τὴν ἀξίαν τῆς σταθερότητος, τὴν ἄλλην τῆς ἐνότητος καὶ τὰς συμμαχικὰς γενικωτέρας ἀσφαλίσεις του. Τὸ παρελθὸν μᾶς ἐδίδαξε — ἀλλὰ καὶ τὸ παρὸν — ὅτι διὰ τῶν ἀχρόστων μιμήσεων εἶναι δυνατὸν τὰ ἀποχρωματισθῶμεν ἐπὶ ζημίᾳ τῶν σημερινῶν μας ρεαλιστικῶν, σταθερῶν καὶ ἄκρωτος ἑλληνικῶν κερδῶν μας. Διὰ τῶν μιμήσεων δὲν δημιουργεῖ ἓνας Λαὸς ἔχον ἰδίαν παράδοσιν.

Ἐπάρχει εἰς τὸ βάθος κάθε νέας ἐθνικῆς πορείας ἓνα συμβολικὸν φῶς, τὸ φῶς τῆς ἀπολυτορρώσεώς μας ἀπὸ τὰ νοσηρὰ μας πάθη καὶ τὰς ἀνωφελεῖς μας ἀντιθέσεις, τοὺς ἐγωϊσμούς.

Εἶναι ἀνθρώπινον ἀλλὰ καὶ διαλογικῶς ἑλληνικόν, ἐκ τοῦ συμβολικοῦ αὐτοῦ φωτός τὰ λάμψη ἢ ὑπεροχὴ τῆς δυνάμεως ἐνὸς ἠγνωμένου Ἔθνους. Ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθέρως Πατρίδος ὑπῆρχε πάντοτε ἐδραιωμένη εἰς τε τὸν νοῦν καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἰδεαλιστῶν Ἑλλήνων.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς πιστεύω, ὅτι ἡ ἔντασις τῆς ἐργατικότητος καὶ τῆς μεθοδικῆς ἐνημερότητος τῶν Λαῶν θὰ ἀχθῆ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἰς τὸ μέγα συμπέρασμα, ὅτι ἡ ζωὴ γενικῶς ἔχει ἀξίαν ὅταν δοῦν καὶ ὅταν πιστεύῃς εἰς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ ὅταν πιστεύῃς εἰς τὸν Θεόν, πρέπει καὶ ὑπεράνω κάθε ἰδεολογικῆς διαμάχης τὰ τοποθετῆς συγχρόνως καὶ τὰ μεγάλα ζητήματα τῶν Ἐθνικῶν σου ἰδεωδῶν καὶ ὄχι τῶν κομματικῶν σου διεκδικήσεων ἢ καὶ ἀτομικῶν ἐπὶ ζημίᾳ τῶν Ἐθνικῶν.